

Jurnal Electronic de Consiliere

Editat de
Fundatia Internațională pentru Copil și Familie și
Asociația de Consiliere Psihologică din București

Анн I III
Nr. 8

Ediție bilingvă (română și franceză)

Cuprins

- Repere pentru practicarea meseriei de educator la începutul secolului XXI, Gilles Cervera
 - Matisse și reflecții ... "A vision of music" și "The Dance", Ștefania D. Niță
 - Despre gestionarea transferului erotizat, Simona Duran
 - Prezentarea Fundației Internaționale pentru Copil și Familie
 - Prezentarea Centrului de Formare și Supervizare Profesională al FICF
 - Prezentare de proiecte: PROCOPIL
-

Repere pentru practicarea meseriei de educator la începutul secolului XXI

Gilles Cervera*

« Lucrurile se schimbă de fiecare dată când le privim » (în *Cutitele în gâni* de David Harrower). Fiintele de asemenea...

In loc de prolog

Este bineînțeles un paradox să vii, în acest început de secol, cu o contribuție de câteva propoziții legate de meseria de educator. Un secol întreg după ce Freud declarase, printre altele, această meserie ca fiind *imposibilă*. A governa și a psihanaliza fiind celelalte două misiuni imposibile.

Imposibil nu înseamnă că este de negândit !

Cum, totuși, să continui să gândesc ? Cum să răspund la un asemenea pariu ? Cum să te gândesc la această meserie de vreme ce, îndrăznesc să o marturisesc, pentru a face acest lucru, nici măcar nu am o diplomă care să mă autorizeze să o fac. Eu nu sunt educator în sensul strict al cuvântului, eu sunt *un* educator. Bineînțeles, am fost institutor și director de școală, deci confruntat cu această imposibilitate de a răspunde așteptărilor tuturor elevilor care îmi fuseseră încredințați. În acel moment am realizat dimensiunea gestului părinților care îmi încredințau copilul lor, carne din carnea lor, împuternicindu-mă să-i fiu alături zile întregi și să-l însoțesc în procesul de triere a cunoștințelor precum și în cel al gândirii de a se ști viu. Viu, adică determinant al unei filiații universale și al unui construct colectiv. Pedagog fiind într-o mică clasă de la țară (totuși, un număr de douăzeci și cinci de elevi !), am avut esecuri cu unii dintre ei. Îmi amintesc de Camille T. din clasa mea unică, o copilă solitară care rămânea într-o durere nespuse, într-o liniște ce-i permitea să învețe rămânând izolată în același timp, tristă, distantă. Mi-amintesc atât de mult de ea încât mi-am botezat unul din copii Camille. Îmi aduc aminte de Daniel, copil încredințat unei familii de plasament, care rezista oricărei învățături. Simpatice când eram singuri, foarte

atasant, devenea insuportabil în grup, cu adevarat oripilant. Camille si Daniel m-au determinat, printre altii, sa devin psiholog. Am facut niste studii pentru a ma repera mai bine printre acesti copii dificili si pentru a ma repera mai bine in propriile mele dificultati. Iata ceea ce ma autorizeaza sa vorbesc, iata de unde imi permit sa scriu : sunt, mai bun sau mai putin bun, tata a doi copii si le multumesc pentru ca m-au facut parinte si pentru ca m-au facut sa tremur, ca mi-au cutremurat convingerile, m-au facut sa-mi schimb cultura si postura pentru a-i putea urma si pentru a încerca sa ma situez pe calea lor. Camille, copil îndaratnic, m-a facut sa revin asupra convingerilor mele si sa-l încredintez unei *boîte à bac* recomandata de un prieten care profesia acolo, unde zugravea plafoane sau supraveghea efectuarea temelor între orele 20.00 si 22.00 , rezultat : 7000 Euro pentru a-l repune pe fiul meu în miscare, si a-l sâcâi atât de tare încât sa se apuce de citit cu nesat. Apoi, repliindu-mi iar idealurile, l-am înscris la un liceu catolic pentru ca sectorul public nu-l primea decât cu doua clase în avans, *nerecunoscand* asezarea lui la nivelprivat !

Am spus tatà, adica institutor, adica cel ce instituie cetatea, partea fiecaruia in constructia clasei sociale. Apoi, de vreme ce nimeni nu poate institui singur, mi-am pus aceste experiente in slujba institutiei. Postulând faptul ca un colectiv poate fi tot ce e mai rau daca se aliaza în perversitate sau violenta dar, în acelasi timp, ramâne cel mai bun instrument pentru a lucra asupra devenirii umane în viitorul acestei lumi.

Am facut, prin urmare, aceasta formare de director de asezamânt specializat si, dupa ce am condus un serviciu de consultatie terapeutica pentru copii, adolescenti si familiile acestora, conduc în prezent un internat educativ, a carui unica misiune este educativa, în care cei 45 de membri sunt, fiecare la locul sau, fiecare cu rolul sau, educatori: lenjereasa si muncitorul de la întretinere (omagiu acestor persoane), psihologii si secretara sau cele doua « stapâne de casa » (un salut amical !), bineînteles cei 25 de educatori, detin parti egale în misiunea educativa a acestui asezamânt.

Datorita acestei experiente si a diferitelor experiente articulate pot, fara îndoiala, sa va propun aceasta încercare de a fi un educator în secolul XXI !

Prolegomene metodologice

Mai este posibil sa se realizeze o scoala de educatori ?

Da, educator e o meserie iar meseria se învata.

Ei bine nu, nu despre acest lucru este vorba pentru ca asa nu învatam decât ceea ce stim deja. A fi educator este mai putin o meserie decât a avea o pozitie umana, o postura, un anume loc.

Sa vorbim de forte ce exista în noi si nu pot fi bine definite, formulate, de acumulari de cunostinte inconstiente vag actualizate, de un soi de afundare memoriala : toti suntem constituiti din modelizari parentale, ale profesorilor nesuferiti sau a celor admirati; de la acest zacamânt prea putin consistent va ajunge la suprafata motivatia de a deveni educatori si mai apoi se va defini practica noastra ca educatori. In aceasta scoala de educatori, nu vom fi formati ci mai degraba *deformati*, adica se va încerca deschiderea, în fiecare dintre profesionisti, a un interior suplu, fluid, deformabil, inventarea de forme variate în functie de persoana fata de care avem o misiune de îndeplinit ; nu vom învata decât disponibilitatea, sa stim sa primim ceea ce este neasteptat si, mai ales, efractia surprizei.

Vom trece de la educatorul specializat la educatorul polimorf, multifocal, cetatean !

Atunci cand trecatorii se opresc la semaforul tricolor, asteptand ca *omuletul* sa se faca verde, ei sunt fiecare, la randul lor, educatori, chiar si numai pentru faptul ca în grupul celor ce asteapta la semafor se gaseste un copil sau alte persoane fragile. Daca un copil sare într-un picior pe marginea trotuarului, asa cum am facut-o noi toti cand eram copii, si un autobuz se apropie în tromba, reflexul trecatorului este de a trage copilul de mâneca – tocmai acest gest este cel care ne face sa fim, la un moment dat, educatori. Un gest care nu face apel la reflectie ci este un simplu gest reflex.

Educatori cetateni. Eminamente politici, fiind in centrul *polis*-ului !
(« cetatii »)

Educator al cetatii, adica responsabil, dar la un nivel diferit – in functie de locul pe care il ocupa, responsabil de altii. Aceasta responsabilitate poate fi foarte sincer oferita cu ocazia angajarii într-o anumita profesie. Si în acel moment, angajamentul cetateanului este cel care va prevala în momentul includerii lui într-un serviciu, într-o institutie sau într-o echipa.

Ma voi referi la acest tip de delagatie educativa de putere, in primul rând în ceea ce priveste plasamentul copilului.

Mi se pare pertinent sa plecăm de la acest exemplu puternic paradigmatic. Cel al copilului plasat, care suscita toate întrebările pe care fiecare educator, oriunde s-ar afla, si le-ar pune. Insa plasamentul exceleaza in suscitarea acestor întrebări indispensabile. Fie ca lucreaza într-un mediu deschis, în preventie, în închisoare, în terapie, cu copii sau cu adulti cu nevoi specifice, educatorul trebuie sa se lase « traversat » de aceste întrebări. Ele sunt de supravietuire pentru meseria lui si vitale pentru el însusi.

Prin urmare a face o scoala de educatori înseamna mai ales a prezenta, în maniera fragmentara, toate fatetele unei misiuni al carui exercitiu excede meseria propriu-zisa pentru a se deschide în mod exhaustiv posturii de om in general, pentru fiecare cetatean din cetate. Pâna unde merge aceasta implicare ca cetatean ? Pâna unde merge responsabilitatea de sine ? Dar responsabilitatea fata de celalalt ? Cum sa gândim, prin urmare, aceasta problema a co-educarii ? Pâna unde merge alteritatea ? Dar identitatea ?

Faimiliile suscita aceasta avalansa de sentimente, cum se face împartirea, cum se face cumularea ? Cum te pozitionezi, cum abordezi, care este diferenta fata de locul familiei – prima celula educativa – sau contra-educativa ?

Etica fiecaruia se afla în centrul tuturor acestor întrebări asa cum este deontologia care însoteste practicarea împartasita a meseriei.

Mandatul profesional nu ne scuteste de aceste întrebări legate de împartiri, substituirii, de riscurile pe care le implica încarcatura afectiva. Relatia umana este ca o mica centrala termoneucleara: cum putem transformam aceste energii care se degaja pentru a putea sa ne exercem liber meseria si pentru a se putea

dezvolta în libertate un tânăr, fragil, având în vedere ca ne-a fost încredintat ?

La aceasata desfasurare de forte, repet, fragmentara, adica non-exhaustiva, ma refer eu. Intentia pedagogica este ca fiecare cititor sa-si « re-urzeasca » coerenta, sa traga firele care îi convin, sa la înnoade cu propria-i poveste de viata si sa-si construiasca postura profesionala folosind sau nu materialele propuse. Mai departe, fiecare cititor trebuie sa-si gaseasca propriile coerente, cele care dau sens practicii lui unice si care reprezinta *gestul potrivit* în acceptiunea lui; *gestul potrivit* este *gestul lui*, cel pe care profesionistul îl angajeaza în aceasta dubla interogare a sinelui si a echipei.

Voi alterna aici, din considerente didactice, notiunile practice, posturile negative de tip *educatorul nu este* sau pozitive *educatorul este* si le voi articula cu notiuni proprii umanului, care nu cred ca trebuie eschivate chiar din momentul în care începi o meserie ce implica relatia umana : moartea, doliul, adolescenta, acesti nori inevitabili pe cerul vietii, în care voi amesteca, pentru a da viata acestor diferite etape, minuscule vignete clinice sau de auto-analiza, care sa permita cititorului sa se confrunte cu aceasta aventura a meseriei, prin intermediul acestei resurse principale care este subiectul. Daca obiectivul este acela de a face ca subiectul sa « traiasca » în copilul aflat în plasament, ca acesta sa se elibereze de tot ceea ce a trait pentru a deveni actorul propriului destin, daca facem aceasta subiectivare a copilului ca proiect fundamental, nu ne putem imagina o alta maniera de educare decât plecând de la sustanta educatorului. Daca el nu vine cu aceasta parte de subiectivare în meseria lui, are foarte putine sanse sa faca sa « traiasca » în copilul aflat în plasament, subiectul.

Angajamentul personal se împleteste cu cel profesional, fiind vorba despre o meserie legata de formarea umana. Educatorul nu intra în lantul de proceduri industriale. Copilul nu este nici un iaurt nici o piesa de schimb pentru automobile : el este mult mai pretios.

Astfel, eu postulez ca subiectivarea educatorului garanteaza subiectivarea persoanei pentru care el are o misiune. Este un postulat. Nimeni nu se lanseaza în dorinta de a deveni educator fara ca traiectoria care a precedat

sa lase loc de întrebări : de ce îmi doresc sa asist, zi de zi, copii parasiti, abandonati su respinsi ? Sa fie o atractie pentru nefericire ? O fascinatie pentru dezordinea durerii ? O dorinta dnascuta din incompletitudine ? O provocare pentru *fatum* (destin) ? O vointa de a controla necontrolabilul, de a se supune esecului ? Cum as putea sa ma regasesc si , mai mult decât atât, sa ma regasesc *bine* în acest cerc întunecat al copilului plasat, deplasat, carentat, acest copil care a resimtit mai întâi senzatia de a nu fi binevenit în aceasta lume, de a nu corespunde asteptarilor.

Copilul ce se afla în plasament este unul nascut, în multe cazuri, într-un asemenea context dureros dar el este astfel structurat încât respingerea devine normala, maltratarea ordinea obisnuita, lipsa de legaturi - categoria sa iar abandonul prima sa adresa. Aceasta senzatia de vid, de *las-o balta* este cea care primeaza. Iar educatorul vine sa articuleze acestei ameteli propria sa poveste, propriile dolii si propria sa suferinta.

Este, fara îndoiala, o alta enigma, proprie fiecaruia si care lasa, prin urmare, fiecaruia loc de întrebări în dialogul sau interior, cea din care porneste aceasta dorinta de a lucra cu acesti copii a caror copilarie este blestemata. Enigma aceasta poate ramâne dar trebuie sa suscite anumite întrebări introspective pentru a pregati, pe cât de mult este posibil, "frontul de lucru".

Subiectivarea acestei meserii este prima etapa a angajamentului în cadrul scolii educatorului : de ce, eu, vin spre aceasta meserie ?

Deci, vom reveni !

Educatorul este un martor

Copilaria este anotimpul cel mai putin protejat de mizeria timpului.

Societatile occidentale au un ritm grabit, înghitite de obiectivele lor de crestere. Orasele sunt foarte putin concepute pentru copil, spatiul public este violent, parcurile trebuie sa le împarta cu vârstnici din ce în ce mai numerosi iar locurile de joaca se dovedesc a fi minuscule. Pentru tarile cu o dezvoltare mai lenta, mizeria este mare, copiii își urmeaza mama care alearga pentru a-

si asigura nevoile de prima necesitate, iar timpul petrecut la scoala, în mod haotic, întrerupt deseori de exod, este cu atât mai dur pentru acesti copii al caror regat este dezradacinarea.

Diverse fenomene preced venirea unui copil. El este gândit, de cele mai multe ori, înainte de a fi conceput. El traieste în mintea celor care vor deveni parintii lui, plutind în visurile femeii si barbatului, rostite sau nu. Apoi, aceasta concepie are loc. Barbatul si femeia își imagineaza un prenume, pregatesc un coltisor în dormitor, cumpara sau iau de la prieteni, la schimb, primele obiecte indispensabile. Act calculat, în functie de programarea concediului sau a perioadelor de vârf la serviciu, ce porneste de la anumite rationalizari. Sau copilul este conceput, în mod neprevazut, printr-un viol, într-o noapte de betie sau, si mai banal, copilul nu este conceput pentru a satisface un barbat *si* o femeie, în aceasta alianta originala si originara ci de catre un barbat încapatânat, într-o demonstratie de vointa, de forta sau de denigrare a celuilalt, sau de catre o femeie, pentru a umple un gol, o nevoie a corpului, din singuratate sau chiar pentru a denigra pe celalalt.

Originea poate reprezenta o trecere la fapta individuala sau un act mutual. Copilul plasat este deseori nascut din haos. Chiar daca nu a existat un viol si nici un act violent, alianta, compromisul care fundamenteaza un cuplu si sustine conflictul, nu s-a format.

Eu si cu sotia mea ne-a întâlnit în liceu, în ultimul an. Eram tineri. Ea venea dintr-o familie în care se mânca anghinare calda. Noi suntem în Bretania, tara anghinarei ! Iar eu

provin dintr-o familie în care anghinarea se manâncea racita într-o strecuratoare ce se punea, înainte cu o ora de începerea mesei, pe marginea exterioara a ferestrei. Anghinare *calda*-anghinare *rece* (*artichaud*, *artifroid*) », aceasta este întrebarea ! Cuplul, pentru a forma o familie, trebuie sa se dezlege de propriile repere pentru a converge si a crea unele noi, originale, care sa se constituie într-un soclu comun, cel mai bun loc pentru a crea, mai târziu, copii. Care au si venit. Doi fii care prefera sa

manânce, atunci când o fac, anghinarea...nici prea calda nici prea rece, potrivita !

In jurul unui copil, deseori cu mult înainte de a reuni conditiile obiective, un cuplu este deja format constituind fara sa stie ceea ce Françoise Dolto va fi numit « baza de siguranta ». Pentru acest copil care va fi abandonat, respins sau maltratata, timpul pentru pregatirea cuibului a fost mult prea scurt. Povestioarele, *dulcele rasfat* traditional, mângâierile, privirile, tot ceea ce constituie acest limbaj fara cuvinte, aceasta împartasire fara sintaxa sau coduri, aceasta infra-comunicare este, pentru a ma exprima modern, *zapata* (trecere rapida cu butoanele unei telecomenzi). Fie mama nu salasluieste încă în femeie, fie nu s-a dezvoltat în mod paralel în parinti si copil aceasta dorinta comuna de a se reuni. Este un proces destul de misterios, ce înnoada instincte si gânduri, ca o halucinatia a lumii din care face parte mama, mirosurile ei, gesturile ei, pielea ei, asociate tatalui, gesturilor lui, vocii lui grave, cuvintelor lui, mirosurilor lui : bebelusul halucineaza mult înainte de a vorbi si de a vedea sau auzi limpede locul acesta în care vine.

Daca a fost un act de violenta, o slabiciune sau o ruptura în acest proces de conceptie a copilului – am mai îndrazni sa-l numim aici un proces de conceptualizare a copilului ? Discordantele si efectele ecoului vor fi cu atât mai numeroase dupa cum, în urma unui cutremur, asteptam replicile.

Educatorul este martorul acestor lucruri pentru copil. El devine cel care va da sens si va reface legatura. Toate aceste evenimente împrâstiate pe care copilul le-a trait fara sa le gândeasca, tocmai pentru ca aceste evenimente au survenit înainte de limbaj, educatorul va avea misiunea sa le traduca. In maniera sa, cu dictionarul lui propriu. El va trage linii, va reface îmbinarile, se va aventura în propunerea de ipoteze, fara a fi sigur de nimic, va travesa pesteri cu mica sa lanterna de buzunar si numai pe alocuri copilul aflat pe margine va recunoaste unele desene care îi vor corespunde, câteva forme care vor capata sens pentru ca vor deveni ale lui.

Iata de ce este nevoie ca educatorul sa sapa prin propriile traieri, în gama sa de emotionalitate personala pentru a putea traduce toate acestea. Copilul nu a avut parte de decodor. Educatorul îi furnizeaza unul sau chiar mai multe.

Această gamă de limbaje care construiesc faimoasa *baza de siguranță* a fost ratată. În locul acestui evantai de limbaje, prima mângâiere care ar fi deschis calea pentru înțelegerea lumii, constituită din cuvinte impresioniste ale mamei : *vad ca plângi, nu mai plânge, ti-a frig, te voi acoperi, vad ca ti-e foame, asteapta puțin, încă nu e timpul, asteapta, vom iesi la plimbare, mama e obosită, trebuie să dormi, mama e tristă dacă plângi, nu mai plânge, nu înțeleg de ce plângi, asteapta, te pun în patul imediat...* toate aceste cuvinte minuscule care sunt mai degrabă semne de prezență decât înțelegeri. Această *baza de siguranță* a fost înlocuită, pentru mulți copii care sunt astăzi în plasament, de grosolănia adulților care aveau de supraviețuit în primul rând pentru ei însșiși, lăsând vecinilor, altor copii, televiziunii, tipetelor și loviturilor inventarul primelor *mângâieri* verbale.

Copilul își creează propriile mângâieri verbale: sunete pe care și le repetă mereu, *mama e aici tata e aici mama e aici tata e aici mama e aici tata e aici*, până la saturatie, până se îmbată cu ele, cu riscul de a-i amete pe cei ce sunt lângă el și asista la acest carusel fără sfârșit. El nu are alt rol decât acela de a-l înconjura pe copil cu un zgomot familiar, de a-i da un aer de siguranță. Această bulă de sunete este deseori înecată în vacarmul adulților sau chiar interzisă în mod brutal pentru că îi împiedică pe aceștia să doarmă, să se uite la televizor sau să asculte o muzică anume. Acest auto-maternaj (maternaj = arta de a se ocupa de un copil în mod maternal) nu ne arată doar o lipsă, el poate fi dimpotrivă un mod de a învăța această lipsă. Este în același timp, și de aceea de nesuportat pentru unii părinți, un adevărat echivalent al masturbarii. În plus, este posibil ca acești copii «hrăniți», de la cele mai mici vârste, sau chiar în burta mamei, cu tipete, cu muzică zgomotoasă și cu alte sunete asurzitoare de la televizor, să-și fi construit, pornind tocmai de la acest haos, un univers fondator care, la rândul său, nu va fi satisfăcut decât de haos, de destructivitate și de răgâieli în locul cuvintelor. Copilul cu carente a fost ori un bebeluș care a plâns foarte mult și tare ori unul extrem de tăcut.

Educatorul are ca prima misiune de a regresa împreuna cu copilul pâna la a-i propune aceasta faza, cea de dinainte de limbaj, ca fiind un posibil nod al carentei.

Este hazarduos a te aventura spre acest *vid* aproximativ sau spre ideea improbabila ca *asa trebuie sa se fi întâmplat*, dar relatia însasi, la rândul ei improbabila, are acest pret, chiar cu riscul de a nu reusi sa întâlnești copilul în acest demers.

Educatorul leaga si releaga evenimente pe care, evident, el nu le-a trait. Prin urmare, falsa marturie sta la pânda ! Asta este ! Pâna la urma e mai bine sa faci o marturie posibil falsa decât sa nu o faci deloc. Educatorul trebuie sa lege evenimente pe care pâna si copilul le ignora. Pornind de la cele câteva farâme de informatie pe care le poate strânge, din dosar, din întâlnirile cu familia, din ceea ce îi spune copilul, din propriile impresii, din cultura si din experienta sa, educatorul trebuie sa teasa o poveste, trebuie sa re-agate copilul de o istorie de viata. Educatorul trebuie sa fie acolo pentru a traduce ceea ce i s-a întâmplat copilului si ceea ce i se întâmpla în prezent. Plasamentul este trait de catre copil ca o noua ratare a nasterii lui. Adica, atunci când un copil se naste, constiinta lui nu este înca clara. Marturie stau fotografiile, povestirile despre, în general. In cazul de fata, copilului aflat în plasament îi lipsesc acele fotografii dar si acele cuvinte. In momentul plasamentului, copilul nu înțelege nimic din ceea ce i se întâmpla, în aceeași masura în care nasterea în sine îi pare incomprehensibila. Cum ar putea un copil sa înțeleaga ceva din aceasta contradictie în care cei care l-au adus pe lume nu si-l asuma, în faptul ca cei care i-au dat viata nu-i si *fac* o viata; ca nu îl vor însoti în momentele frumoase si nici în momentele cele mai obscure din viata lui...

Copilul lupta cu putere împotriva acestei idei insuportabile de a fi respins. Se refugiază în culpabilitate : *nu sunt demn de ei, am facut ceva ireparabil, ce greseala enorma am facut de nu ma pot ierta ? Parintii mei sunt buni, ma lovesc pentru ca sunt urât si trebuie sa fiu batut, asa sunt eu si asa sunt ei dar eu sunt cel ce nu face ceea ce trebuie pentru a fi asa cum vor ei, ei beau dar este normal, ma bat pentru ca nu sunt asa cum vor ei sa fiu, îmi fac*

lucruri bizare dar sunt parintii mei s,i de fapt, eu nu sunt copilul lor. Cel mai adesea, pentru a contracara toate aceste multiple straturi de culpabilitate, amnezia este un reflex de supravietuire în tentativa de a regasi impresia indolora de a nu fi ucis si adus la viata simultan.

Copilul nu înțelege, el respinge totul, în bloc. Plasamentul este o reactivare radicala a acestei nasteri "inverse" care i se întâmpla.

Educatorul trebuie sa porneasca tocmai de la acest lucru si sa-i formuleze un sens. Chiar cu riscul de a se însela. Cuvintele scapa, se strecoara, derapeaza, se agata sau nu. A-si asuma riscul de a porni în aventura limbajului este un risc mai mic decât a continua tacerea, amnezia sau « hai sa ne prefacem ca ». Evenimentele trebuie legate, momentele asociate, formulat în cuvinte acest moment al plasamentului si revenit asupra lui ca asupra unei experiente complexe, de protectie dar si de ruptura insuportabila. Trebuie sa-i propunem, din toata gama culorilor, nuantele sentimentelor care au putut fi traite de catre copil pâna în acest moment. Smulgere, diviziune, dezlipire, jubilarie, descarcare, culpabilitate, violenta. Cum sa se desprinda de tatal lui chiard daca acesta a fost un calau ? Cum poti sa fii abandonat ? Cum poti sa te simti respins si în acelasi timp acceptat, primit ? Care anume este mai puternic: primirea care face ruptura sau abandonul ?

Educatorul trebuie sa propuna cuvinte. Copilul le va fi auzit, le va înțelege sau nu. Ele vor capata, aceste cuvinte, un sens sau nu. Se vor întoarce ca un ecou sau nu. Vor fuziona cu amnezia sau, dimpotriva, vor deschide în aceasta opacitate o raza de lumina. Muzicienii cauta sa dea o anumita *coloratura* pieselor lor, iar aceasta se regaseste în gamele obiective si dincolo de acestea, în reunire si divizare, un acord mult mai subiectiv cu timpul si cu sunetul : educatorul trebuie sa gaseasca tocmai aceasta *coloratura* împreuna cu copilul. El trebuie sa depuna marturie pentru copil despre ceva ce s-a întâmplat dar el nu a trait. El propune constiintei lui fragmente cum sunt bulele de aer ce urca la suprafata si se sparg. El propune firelor volante un punct de prindere. Este ceea ce grecii atribuiau simbolului.

Va urma

Traducere: Madalina Barlan, Gabriela Sard

Autorul: Gilles Cervera, psiholog, profesor specializat, director al unei „Case de copii cu caracter social” (Rennes), responsabilul revistei *AporiA* (Franta), Președinte al Rețelei Naționale a Comunităților Educative

--

Matisse și reflecții....

“A vision of Music” și “The Dance”

psih. Stefania D. Nita*

Nu voi insista asupra tabloului istoric al pacientei pe care o voi prezenta, rezumându-mă la prezentarea sintetizată a caracteristicilor ce ajută la înțelegerea celor ce urmează să expun în continuare.

Totodată, reflecțiile mele se vor îndrepta, preponderent, către dinamica relației terapeutice și implicit a mișcărilor interne resimțite de către terapeut în acest dans, nu neapărat matissian însă cu siguranță... un dans în doi, fără a neglija bineînțeles, dinamica pacientei. Și cum altfel pot fi benefice reflecțiile, decît prin ceea ce trăim, simțim noi insine ca terapeuți?

Singură la părinți, A.X. urmează liceul Tonitza după care își continuă studiile în arhitectură. Pasiunea pentru pictură a moștenit-o de la bunica ei (mama mamei). În vîrstă de 38 ani, păstrează aparența unei fete răsfățate.

Mama acesteia, o femeie puternică, a fost după cum este descrisă de către A: *“stîlpul casei și bărbatul din casă”*.

Tatăl, boem și *“foarte sensibil la tot ce mișcă, cu alură de femeie emoțională”*.

Bunica, care s-a ocupat în permanență de educația și creșterea A, este o femeie cu *“mintea brici, un geniu în tot ce face deși e cam bărbătoasă de*

felul ei însă cu ea alături nu ai de ce să te temi. Zece bărbați nu fac cât face ea”

Silueta înaltă și armoniosă a tinerei intră cu pas încet în cabinet. Fără să se grăbească își așează geanta pe fotoliu după care, în același pas șovăielnic, ușor legănat, se îndreaptă spre canapea. Se așează după ce mă privește zîmbind. Începe să vorbească cu o tonalitate scăzută a vocii în timp ce, are grijă să se așeze într-o poziție care să-i evidențieze rochia vișinie cu model oriental în nuanțe corai, mulată pe talie, coapse, sîni. Pantofii cu toc înalt, îi expune așezîndu-și picioarele de-a curmezișul, ceea ce face ca o parte din rochie să-i dezgolească gamba până mai sus de genunchi. O privesc și mă surprind într-o stare de reverie asupra unor secvențe romantice din filmele cu Humprey Bogard și Ingrid Bergman.

Femeia continuă să vorbească, încet și parcă din ce în ce mai seducător prin tonalitate și conținutul discursului.

„A:...urmează să merg la concert, la Ateneu...mă întîlnesc direct acolo cu soțul și cu ai mei... vine și mama și bunica, vom fi ca pe vremuri, toți la un loc și la o plimbare de familie... nu credeam că îmi lipsesc atît de mult...(...)... rochia asta n-am mai purtat-o de mult, mult timp. E preferata maică-mii iar de bunica nici nu mai spun! E topită cînd mă vede cu ea, mă mîncă din ochi și mai multe nu! Mă deranjează oarecum că va fi și M., aș fi vrut să fiu doar cu ai mei... sau mai bine zis aș fi vrut să fiu doar cu bunica, hai, poate și cu mama. Mă simt admirată și plăcută cînd sunt cu ele, cel puțin buni mă adoră, sunt preferata ei dintotdeauna; îmi spunea că sunt dulceața ei. ...îmi vine să o pap așa-i de dulce... mă stînjenește prezența lui M., îl simt uneori că parcă se pune între mine și ai mei, are un fel de ură îndreptată mai ales spre bunică-mea... în rest este un finuț, poate prea finuț... enervant de finuț, prea... sensibil... mai ceva decît o femeie... maica-mea e puternică, mă simt în siguranță în preajma ei... iar cînd sunt cu buni, sunt și în siguranță și iubită, e atmosferă plăcută... ca aici cînd vin... (...)... am încercat să lucrez aseară, m-am apucat de o nouă combinație pastel... a ieșit atît de pastel că nu se înțelege nimic din imaginea făcută... vroiam să fie o înlănțuire a două trupuri

ce dansează... e cam amestecată imaginea, parcă-s două femei goale sau parțial îmbrăcate care se schimonosesc mai degrabă decît să danseze... plus că nu se disting trăsăturile prea bine... sunt ușor amețită în ultima vreme, parcă nu mai știu să fac nimic cu creionul, cu pensula deși fac asta de cînd mă știu ...iar culorile... aproape că nu se disting între ele, portocaliu și roșu... roșu aprins ca focul... iar siluetele astea două cred că o să le fac într-o culoare de sus pînă jos, cu mici nuanțe.

T: *Parcă Matisse are niște reprezentări umane roșii*

A: Da, mai multe chiar. Nu este preferatul meu. Nici maică-mii nu-i prea place. Poate că de-aia nici nu pot continua, că seamănă prea mult cu ce a făcut ăla. Un dement. Un opozant, în permanență ai impresia cum se pune în opoziție cu lumea, cu toată lumea.

T: *Oarecum ca si tatal tau?*

A: Nda... un alt opozant... (.....)..."

Mă gîndesc că maniera nediferențiată a creațiilor lui Matisse exprimă suficient de bine nivelul la care se situează pacienta în această perioadă. Expresia amalgamată și vag diferențiată a nudurilor matissiene, incluzînd aici și fizionomia acestora, face trimitere pe de o parte, spre imaginea unui făt de luna a saptea/a opta și spre copii de pînă în cinci ani, pe de alta parte.

Revenind la Matisse, îmi apare important de menționat absența oricarei lascivități ce se desprinde din A vision of Music și The Dance, cele două imagini ce mi-au apărut ca protagoniste în lumea fantasmatică ivită din discursul pacientei. Direcția abruptă prin care Matisse ne expune coordonatele homosexualității latente ce se evidentiază contrastînd spre exemplu, cu plenitudinea în care, Rubens, expune o înlănțuire agreabil realizată între sexualitate, agresivitate, împletirea raportului pasiv-activ în diada feminin - masculin. Ori, ceea ce-i latent stă liniștit pînă în momentul în care brusc și irevocabil se trezește trecînd în manifest.

În această ședință, se pare, a fost apelată la fel de abrupt precum Matisse abrutizează pînza, partea latentă a homosexualității care, devenită brusc manifestă a creat un efect de apărare a mea în fața pacientei. La

capătul celălalt al firului, apărută de latența propriei homosexualități, pacienta a reușit să preia o parte din limbajul care, deși necunoscut la nivel conștient (cel al genitalității), și să vin astfel, în întâmpinarea propriei mele nevoi de a mă îndepărta, apăra și liniști în fața năvălirii și coborârii în zona nediferențiată a impulsurilor infantile. Prin urmare, pot spune că, iată, sunt momente în care pacienta, lasă să iasă la iveală capacitatea de container, în sens winnicottian. Desigur, nici acest gând nu este tocmai îmbucurător, dat fiind că, aici se observă o inversiune a rolurilor: pacienta mă conține în timp ce eu... absentez plutind departe de ea, în « sfere matisiene »

Îmi apare interesant cum, mergând pe firul gândurilor am ajuns la ideea de <inversiune de roluri> și mă întreb, dacă, apariția acestei inversiuni de roluri aparută în ședință, ar putea face parte din scena/scenele din romanul de familie, pe care pacienta o/le joacă în relația noastră? Dacă da, atunci, putem presupune că, în dinamica interioară a acesteia, s-a produs o inversare a imago-urilor, respectiv: imaginea mamei puternic masculinizată ca atitudini interioare exteriorizate în relație cu fiica; imaginea unui tată efeminat, delicat, sensibil. Cele două imagini se reunesc păstrând distorsiunea și punând-o într-un întreg, în imaginea lui E., bunica din partea mamei: femeie cu "trup robotizat și atitudine masculină, ca un bărbat care reușește în tot ce face și cu o inteligență de invidiat", după cum o prezintă pacienta.

Mergând mai departe, putem presupune că, ne aflăm în fața manifestării unui Oedip inversat, cu fixare produsă pe bunica: pacienta identificată cu tata, încearcă să atragă atenția, iubirea și parteneriatul mamei pe de o parte precum și bunicei, pe de alta parte.

Important de amintit sunt alegerile de relație făcute de pacientă: două căsnicii în care partenerii se aflau ca nivel "de inteligență foarte aproape de bunica care este de-a dreptul genială"; partenerul actual "inteligent, foarte deștept și așa... delicat, sensibil" păstrează caracteristicile bunicii. Ieșirea din cele două relații, divorțul repetat, poate fi încercarea pacientei de a produce separarea de bunica sa, încercare deplasată în aceste relații de alegere homosexuală. Nu în ultimul rând, cochetarea în subsidiar cu ideea separării de actualul soț, nemulțumirea față de acesta "este *parcă prea*

delicat și finuț pentru mine...nu știu dacă chiar mă potrivesc cu el, e atât de diferit de ceilalți doi cu care, mă simțeam...parcă crescusem alături de ei" evidențiază ambivalența față de separare < să mă separ, să nu mă separ >... Această ultimă alegere, nereproducând tabloul integral al bunicii atotputernice, tocmai prin aceste caracteristici feminine, au îndepărtat-o ușor de scenariul repetitiv al alegerilor de până acum. Totodată, atenția excesivă și preocuparea de a-i face pe plac și de a o cuceri pe mama (ca pe un tata), maniera submisivă în care își ascultă tatăl (ca pe o mamă), precum și alegerea prietenelor, vin în evidențierea inversării menționate anterior.

Și iată cum, Matisse și formele sale greu de diferențiat între feminin – masculin reprezentate în *A vision of Music* și *The Dance*, poate să vină ca apărare în fața exprimării abrupte a unei homosexualități accentuate pe de o parte și, ca verigă de legătură spre înțelegerea unui tablou al rolurilor obiectelor interne inversate, pe de alta parte.

Întorcându-mă la întâlnirea unde și-a făcut apariția Matisse, este posibil ca maniera amplă în care m-am apărat de conținuturile aduse de către pacientă, să fi produs o orientare internă distorsionată, spre un palier pe care, în lumina celor expuse până acum, nu l-a experimentat (respectiv cel de relație oedipian heterosexuale). Ori, aceasta poate conduce la o întârziere a luării în contact și conștientizării problematicii homosexuale.

Ajunsă cu gândurile în acest punct, îmi vine în minte, beneficiul unei relații transferențiale și, revin atât la avantajele cât mai ales la posibilele dezavantaje ale acesteia. Orice beneficiu are, ca o monedă, și cealaltă fațetă – un dezavantaj. În situația expusă, ținând cont de aspectul < nediferențierii >, al palierului pe care se regăsește în această perioadă pacienta, este posibil ca, această nediferențiere să se reproducă și în sensul în care, mergând pe pozitivitatea transferențială, pacienta să fi luat de bună intervenția mea, fără să se fi activat propriile-i, fie apărări, fie reflecții asupra spuselor mele. Mă gândesc că, un transfer excesiv pozitiv, așa cum este de așteptat să se producă mai ales în perioadele de regresie, poate conduce la o scădere a vigilenței gândirii (mă refer aici la actul de reflecție și de prelucrare a stimulilor și conținuturilor venite din exterior).

Prin urmare, de preferat ar fi ca analistul să aibă în vedere, așa cum eu nu am avut în acest segment, și capacitatea de circumspecție reflexivă a pacientului.

În sinteză, pot spune că, deși conținutul manifest al lui Matisse a fost binevenit, ca și cel latent, ceea ce a condus la această distorsiune, din întâlnirea expusă, a fost comunicarea către pacientă a asocierii ce mi-a venit în minte (conținutul manifest). Distorsiunea pornita din această eroare, a distorsionat atît șirul asocierilor pacientei care nu au mai fost libere ci direcționate, și totodată, a suspendat trăirea puternic resimțită de către mine ceea ce a întrerupt legătura de la inconștient la inconștient, ședința mutîndu-se astfel, într-un cadru al terapiei directive și nicidecum psihanalitice.

Un curs favorabil și cu valoare de interpretare ar fi fost desigur, comunicarea conținutului latent și nicidecum al asocierii în forma ei neprelucrată. Această acțiune, ar fi adus-o mai aproape de această problematică internă și ar fi păstrat totodată cadrul psihanalitic de lucru.

* **Ștefania D. Niță**, este psiholog, membru al Asociației de Consiliere Psihologică din București.

=

Despre gestionarea transferului erotizat

Simona Duran*

Trecerea la act a fost văzută mult timp și încă mai este văzută ca ceva nedorit, despre care psihanalistul trebuie să vorbească și să îl demonteze cât mai repede uitîndu-se de fapt că acest proces reprezintă o formă specială de amintire și repetiție în analiză.

Freud a introdus conceptul de trecere la act cu prilejul cazului Dora, pornind de la faptul că Dora a transpus în act o parte din amintirile sale "în

loc să le reproducă în cură”. El a pus trecerea la act în legătură cu transferul și rezistența.

În “Amintire, repetiție și elaborare”, înțelegerea lui Freud a progresat atât de mult încât a ajuns la următoarea definiție a trecerii la act:

“... Trebuie să spunem că analizandul nu își amintește absolut nimic din ceea ce este uitat și refutat, ci pune în act aceste conținuturi. El nu le reproduce în calitate de amintire, ci în calitate de fapte, de acte, el le repetă, fără a ști, desigur, că le repetă. ... Cu cât rezistența este mai mare, amintirea este înlocuită într-o proporție mai mare de transpunerea în act (repetiție)”.

Rezultă ca psihanalistul va trebui să trateze maladia nu ca pe un eveniment din trecut de care pacientul nu își amintește ci “ca o forță ce acționează în prezent” înainte de a reuși să o lege conștient de trecut.

Freud observă ca identitatea repetiției este proporțională cu calitatea afectivă a transferului, atunci când transferul este pozitiv, pacientul tinde să își amintească, în vreme ce invers, atunci când transferul este negativ și se întărește rezistența, tendința la repetiție prin acte se accentuează.

Balint a numit trei condiții care pot favoriza regresia pacientului, creând premisa unei treceri la act neînsoțită de cuvinte. De la început analistul trebuie să evite să abordeze aluziile la transfer. Ulterior, terapeutul trebuie să evite să devină un “obiect prea bine conturat”. În cele din urmă Balint a avertizat împotriva tentației de a părea prea omnipotent în ochii pacientului.

Condițiile identificate de Balint ca și premise ale trecerii la act își găsesc exemplificarea într-unul dintre cele mai reprezentative cazuri din istoria psihanalizei care vizează relația de iubire dintre Jung, un analist fără experiența la vremea respectivă și Sabina Spielrein care îi fusese pacientă la Burgholzli, clinica psihiatrică din Zurich.

Jung îi scrie despre aceasta lui Freud care încearcă să-l ajute. Sabina Spielrein de asemenea recurge la asistența lui Freud când relația ei cu Jung devine imposibilă.

Jurnalul Sabine Spielrein lasă să se întrevadă descrierea relației de transfer, climatul particular ce-i unește pe pacient și analist în timpul

tratamentului analitic și care-i permite pacientului să înfrunte în sens critic acțiunea trecutului asupra vieții sale prezente.

În relația analitică, discrepanța dintre pacient și analist atrage după sine proiecția în analist a unor părți bune sau rele ale propriului sine, cu dorința omnipotentă de a le putea controla. Legătura astfel creată între pacient și analist capătă în unele cazuri o forță aproape indestructibilă. Această legătură pare să se apropie de iubire, dar se diferențiază de ea pentru că intensitatea sentimentelor pe care pacientul le proiectează asupra analistului îl face pe acesta mult mai puternic decât celălalt.

Nu doar în chestiunile concrete, ci și în lumea simbolică a pacientului, analistul este perceput ca un zeu misterios, de neatins, imposibil de cunoscut, iar mai târziu este perceput ca un părinte înțelept, iubit cu tandrețe, care protejează și salvează. Dacă se trece de la această situație la o alta, în care analistul vorbește despre sine însuși, și-și dezvăluie suferințele umane, este ca și cum ar fi rupt un pact. În cazul acesta, pacientul poate să aibă sentimentul că pierde definitiv o iluzie, că pierde un paradis terestru și încetează, cu brutalitate poate, să mai fie un copil. El este forțat să-și mute privirea de la lumea sa interioară către analist și să-și dea seama că și el trăiește suferință și teamă. Într-un anumit fel, zeul părăsește locașul său obișnuit din adâncul sufletului pacientului și, fiind ucis, reînvie pe pământ stabil, reîntrupat într-o ființă umană care suferă și iubeste.

Este o trecere dificilă și riscantă, care e preferabil să fie evitată în general, dar e inevitabilă dacă analistul este fragil în ceea ce privește sentimentele. Pacientul este cel mai adesea tulburat pentru că o parte din el încearcă să rămână copil, protejat la caldura de omnipotența analistului, în timp ce celălalt se angajează cu putere în noua experiență. Pacientul este așadar pradă neliniștii, tulburărilor și confuziei și ajunge să cunoască adevărul despre "neomenescul" tulburător. Este vorba despre spaima și angoasa pe care o simțim când ne confruntăm cu ceva nou și străin și în același timp vechi, cunoscut și familiar. Aceasta implică ambivalența, ambiguitatea și tulburarea judecății.

Dacă transferul erotic reprezintă un ingredient aproape nelipsit din orice relații interumane, dar și din relația terapeutică și de aceea va fi considerat mai degrabă de la sine înțeles, **transferul erotizat** devine o temă preferată a discuțiilor psihanalitice.

Freud a dedicat o lucrare iubirii de transfer, care, consideră el, apare la acele femei care folosesc pe post de rezistență cererea lor erotică de iubire și satisfacție. În insistența asupra satisfacerii dependenței lor infantile și pretenției de iubire infantile, ele nu doresc să accepte un substitut și nu văd ce avantaje pot avea dacă pur și simplu vorbesc despre iubire. Punctele de vedere sunt divergente: fie aceste femei sunt de o "personalitate elementară", niște "fiice ale naturii" care nu vor să se lase amăgite de cele materiale, așa cum a presupus Freud, fie apariția unui transfer erotizat este un indiciu al unei tulburări psihice de nivel borderline sau psihotic.

Nu există text al lui Freud mai ambiguu decât acela dedicat iubirii de transfer. Ambiguitatea nu ia naștere atât din caracterul delicat al chestiunii, cât din teza freudiană de bază, potrivit căreia iubirea cauzată de transfer este întotdeauna o rezistență. Însă Freud nu a reușit să se convingă nici pe sine de vreme ce în lucrarea sa el simte nevoia de a comunica faptul că, în condiții normale, iubirea are mai mult sau mai puțin aceleași caracteristici precum acelea care sunt întâlnite în tipurile de iubire activate de analiză. Orice iubire, oricare ar fi cadrul în care se dezvoltă, pornește de la o problemă de transfer. Dacă mai apoi, această iubire este pusă în slujba rezistenței, este altceva.

Transferul erotizat apare în percepția de sine a pacientului ca o preocupare intensă și viu erotică pentru analist, pe parcursul căreia apar trebuințe imperative de a fi iubit și de a avea împliniri sexuale. Pacientului nu i se par neraționale și nejustificate aceste dorințe sexuale. Frecvența copleșire cu fantezme sexuale se poate întinde în fantezie chiar de-a lungul întregii analize.

Autorii mai vechi au încercat să demonstreze clinic faptul că la pacienții cu un transfer erotizat sunt afectate funcții ale Eului cum ar fi verificarea realității și autocritica, iar comportamentul seducător și cererea sexuală se

instalează pentru că aceștia să nu perceapă deficite orale și narcisice precoce și pacienții savurează pe alocuri exercitarea sadică a puterii lor de seducție (toate acestea indicând o tulburare psihică severă, de ex. o tulburare narcisică de nivel borderline).

Intr-un transfer normal, pacientul pricepe mai mult sau mai puțin dimensiunea simbolică a raportului. Este bineînțeles o chestiune de grad, dar cel puțin în dimensiunea nevrotică, nevoia absolută de analist este trăită de pacient cu îndoială și suspiciune. În transferul psihotic, dimensiunea simbolică a relației nu-l atinge pe pacient, iar el zeifică obiectul transferului până acolo încât îi poate cauza tulburări analistului. Lucrurile nu se întâmplă ca și cum analistul ar fi tatăl – el este tatăl iubit cu tandrețe. Această absență a simbolizării face ca ceea ce se ivește din această relație să nu fie trăit ca o reeditare, ci este un sentiment autentic, pe care pacientul îl trăiește în mod tragic, cu suferințe nespuse, și atât de real încât, chiar dacă furtuna trece, el va pune în inimă toată viața imaginea la care analistul, prin prezența sa, îi va permite să ajungă să o concretizeze.

Blum a ajuns la concluzia că un transfer erotizat nu trebuie să ne conducă neapărat la concluzia unei organizări borderline a personalității ci ea poate apărea și la nivel structural nevrotic. Blum a găsit în mod regulat la pacienții săi o istorie de seducție și vătămare în copilărie. Apariția unui transfer erotizat (de exemplu cu vise inițiale în care analistul apare nedeformat) nu este a priori o variabilă cu valoare prognostică pentru eșecul terapiei ci depinde de capacitățile terapeutului de a putea proceda satisfăcător cu aceasta.

De asemenea, Coen, datorită propriilor sale experiențe clinice ajunge la o explicație care prezintă unele puncte comune cu tezele lui Blum referindu-se la acești pacienți ca fiind oameni care au fost confrunțați în copilărie cu mame care i-au suprastimulat seducător. Alte trebuințe emoționale ale copilului au fost mai degrabă neglijate. Mamele preocupate intens de ele însele, depresive, mai degrabă inhibate sexual față de soții lor, comunică copilului lor sentimentul că stimulările sexuale somatice reprezintă o modalitate de a le însufleți și a le face fericite. În reprezentările de sine ale

celor ce vor deveni ulterior pacienți se află deci întotdeauna fantasma unui seducător irezistibil, care trebuie să se preocupe mereu, aproape adictiv de exercitarea unui control omnipotent asupra altor oameni, via seducție.

Deși trecerea la act în domeniul sexual are desigur multe funcții, motivul principal este răzbunarea pe analist pentru dezamăgirile din prezent și din trecut. Motive dinamizante importante sunt de asemenea dorința de a tulbura tratamentul analitic pentru a preîntâmpina apropierea de analist, neobișnuit de periculoasă, excitantă și dureroasă, și în același timp dorința și speranța ca analistul să înțeleagă angoasa și groaza și să poată proceda cu ea mai bine decât părinții.

Dar ce se întâmplă cu analistul care se trezește confruntat cu un transfer erotizat?

În "Observații asupra iubirii de transfer" Freud își pune problema atitudinii ce trebuie adoptată atunci când se întâmplă acest lucru. Întreruperea tratamentului nu ar fi o soluție pentru că, spune el, fiind vorba despre un fenomen tranferențial, acesta va tinde inevitabil să se reproducă și cu terapeutul următor, și așa mai departe în virtutea fenomenului de repetiție. Nu poate fi vorba nici ca terapeutul să ia această iubire drept una adevărată, pentru că "în ceea ce privește analiza, satisfacerea nevoii de iubire a bolnavei este la fel de aventuroasă și dezastruoasă ca și înabușirea ei". În opinia lui Freud, această stare de iubire nu este altceva decât o reeditare a unor situații din trecut și a restricțiilor infantile care îi determină caracterul compulsiv și patologic, constituind o sursă de rezistență care trebuie analizată.

Confruntat cu iubirea de transfer este important ca analistul să aibă o atitudine alcatuită din rezervă și abținere: "îi este interzis analistului să cedeze. Indiferent de valoarea pe care o atribuie iubirii, trebuie să se străduiască și mai mult să utilizeze ocazia care i se oferă pentru a ajuta pacienta să traverseze una dintre fazele cele mai decisive din viața sa". Numai în aceste condiții, concluzionează Freud, analistul îi va permite

pacientei "să cucerească o mai mare libertate interioară care distinge activitatea psihică conștientă de activitatea inconștientă".

Deși ea însăși aflată într-o stare de iubire analitică, într-una dintre scrisorile către Jung, vorbind despre refulare, Sabina Spielrein pledează și ea pentru atitudinea neutră recomandată de Freud a fi adoptată de către analist "pentru că dacă doctorul manifestă dezaprobare în cursul analizei, el nu va face altceva decât să sporească rezistența și refularea pacientului, dacă arată prea multă îngăduință, îl incurajează pe pacient în tendințele sale de a fi indulgent cu sine și <alimentează cu sânge proaspăt dorințele pe care le are>. Aceste două extreme sunt foarte riscante în special atunci când e vorba de o analiză implicând un pacient și un doctor de sexe diferite".

Deși analistul care lucrează cu psihotici nu are în mod necesar un răspuns emoțional psihotic, totuși se poate întâmpla, cum s-a întâmplat în cazul lui Jung, ca psihoza celuilalt să descopere nuclee psihotice pe care adesea o analiză chiar bună nu a reușit să le aducă la lumină.

Thoma și Kachele sunt de părere că se cere rețineră în asumarea, respectiv în admiterea contratransferului, pentru că există pericolul ca analistul să-l seducă pe pacient, respectiv să fie sedus de el. Pe de altă parte, o manevră extrem de suverană și obiectivă a contratransferului conduce la impresia că analistul nu poate fi niciodată atins, rănit sau lezat. Aceasta impresie poate să-l descurajeze pe pacient, astfel încât el să renunțe să facă eforturi de a-i plăcea analistului - nu datorită insight-ului ci din resemnare.

Pentru o schimbare structurală a pacientului este necesar ca analistul să se arate "seductibil" respectiv "lezabil" fără să fie ireversibil sedus și distrus aceasta însemnând că trebuie realizat un echilibru în fiecare ședință din procesul terapeutic.

Există în mod evident și o **iubire cauzată de contratransfer**, care nu poate fi diferențiată de sentimentul analog din situațiile non-analitice. Ea devine totuși o iubire psihotică atunci când analistul nu poate percepe că transportarea sa de către dragoste, pe care o resimte ca reală, ține de circumstanțe din viața lui caracteristice pentru *mana*.

Starea de iubire analitică mai prezintă un caracter: iubirea pare că nu trebuie să se sfârșească niciodată, și cel care iubește are mai mult sentimentul infinitului decât al vremelniciei. Astfel, în relația analitică, mai mult decât în oricare altă relație, libidoul este legat de obiectele sale, iar pierderea lor este o sursă de suferințe de nedescris. Astfel încât, în cazul când analistul se îndrăgostește, se poate presupune că, într-un sens, el este incapabil mai devreme sau mai târziu să dispară pentru pacient, deoarece îndrăgostirea menține încă și mai mult legăturile puternice.

Bibliografie:

Wolfgang Mertens – *Introducere în terapia psihanalitică*

Helmut Thoma și Horst Kachele – *Tratat de psihanaliză contemporană*

Sigmund Freud – *Tehnica psihanalizei*

Aldo Carotenuto – *Un triumf psihanalitic, Sabina Spielrein între Jung și Freud.*

***Simona Duran** este psiholog, membru al Asociației de Consiliere Psihologică din București.

=

PREZENTAREA

FUNDAȚIEI INTERNAȚIONALE PENTRU COPIL ȘI FAMILIE

De 14 ani pentru copil și familie

Fundația Internațională pentru Copil și Familie este o organizație neguvernamentală creată în 1993, a cărei misiune este să contribuie la educarea, sănătatea și protecția copilului, tânărului, familiei și comunității prin servicii performante de prevenire și intervenție precum și de formare a profesioniștilor.

Activitățile FICF (adresate unui număr de 500 – 800 de beneficiari anual):

- acționăm pentru prevenirea abandonului și dezinstituționalizarea copilului;
- oferim servicii gratuite de asistență psihologică și socială pentru copiii victime ale abuzului, neglijării și exploatarei, precum și pentru familiile acestora;
- coordonăm și participăm la evaluarea și monitorizarea situației copilului în România prin studii și cercetări, monografii și materiale metodologice;
- edităm publicații informative, educative și de sensibilizare adresate atât copiilor, adolescenților, părinților cât și profesioniștilor;

Fundația Internațională pentru Copil și Familie (FICF) furnizează cursuri de formare din **1994**. În perioada 2000-2008 au beneficiat de cursuri de formare ale FICF peste 1.600 de profesioniști din 25 de județe din țară: directori de instituții, șefi de servicii din protecția copilului, asistenți sociali, asistenți maternali profesioniști, educatori, polițiști, medici, juriști, psihopedagogi, învățători, părinți (cu stagii practice ale cursanților în țară și străinătate).

Centrul lucrează cu un număr de 8 formatori permanenți și a colaborat cu 15 formatori asociați străini din Franța, Belgia, Norvegia, Canada, Olanda, Marea Britanie.

Tipul de certificat	Module	Durata max/min a cursului
CURS SPECIALIZARE - FORMATOR		
Certificat de absolvire al MMSSF și MEC	Învățarea la adulți și stiluri de învățare, Învățarea experiențială, Abilități de comunicare și de mediere a comunicării, Evaluarea nevoilor de învățare, Ascultarea și înțelegerea auditoriului, Tehnici de instruire/formare, Elaborarea design-ului unei sesiuni de instruire, Dezvoltarea grupurilor, Elemente de etică și deontologie a formatorului, Evaluarea unor evenimente de instruire, Formularea scopurilor și obiectivelor de învățare	14 zile (98 ore)/ 8 zile
CURS SPECIALIZARE - MANAGER PROIECT		
Certificat de absolvire al MMSSF și MEC	Asigurarea respectării prevederilor contractuale, Precizarea cerințelor proiectului, Conducerea implementării proiectului, Identificarea și analiza riscurilor, Orientarea muncii echipelor și indivizilor, Asigurarea, estimarea resurselor și identificarea surselor	12 zile (84 ore)/ 8 zile
CURS PERFECTIONARE - ASISTENT SOCIAL		
Certificat de absolvire al MMSSF și MEC	Comunicare interpersonală, Evaluarea familiei și copilului, Consilierea familiei și copilului, Lucrul în echipa pluridisciplinară, Managementul de caz.	11 zile (77 ore)/ 2 zile
CURS ÎNȚIERE – ASISTENT MATERNAL		
Certificat de absolvire al MMSSF și MEC	Protecția și drepturile copilului, Rolul și locul asistentului maternal în sistemul de servicii, Creșterea și dezvoltarea copilului, Ocrotirea copilului plasat în regim de urgență, Ocrotirea copilului victimă a abuzului, neglijării sau exploatării, Ocrotirea copilului infectat cu HIV/SIDA, Ocrotirea copilului cu handicap	9 zile (60 ore)/ 2 zile

Locul desfășurării cursurilor: București, str. Occidentului, nr. 44, sector 1.

Organizăm la solicitare și cursuri în județele din țară.

Pentru înscrieri trimiteți un CV și o scrisoare de intenție prin email la adresele: odee@kappa.ro și tatiana.martis@fief-romania.ro sau la numărul de fax: 021 311 23 05, tel. 021 310 89 06 sau 021 318 85 81.

Prezentarea programului PROCOPIL

Jurnalul Electronic de Consiliere apare în cadrul proiectului « Retea specializata de servicii comunitare pentru prevenirea abandonului si maltratarii copilului » sustinut prin Programul PROCOPIL, Componenta Fond de Sustinere a Initiativelor Departamentale. Programul este un program co-finanțat de Ministerul Francez al Afacerilor Externe si se desfasoara in Romania, Franta, Bulgaria si Republica Moldova. In Romania programul este coordonat de Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Protecția Copilului (FONPC), in Franta de Solidarité Laïque, in Bulgaria de Asociatia Roditeli, in Republica Moldova de APSCF Alianta pentru Protectia Sociala a Copilului si Familiei.

Programul, cu un buget anual de 600 000 Euro (co-finantarea MAE), are o durată de 3 ani (2006 – 2009). Obiectivul general al PROCOPIL este întărirea si sustinerea societății civile din Romania, Bulgaria si Moldova precum și promovarea drepturilor copilului.

Programul este structurat pe 5 mari componente:

I/ Proiecte

FSID - Fond de Sustinere a Initiativelor Departamentale - prin care sunt sprijinite organizațiile romanesti din domeniul protecției copilului și familiei pentru a iniția servicii sociale la nivel local în parteneriat cu toți actorii implicați,

FARD - Fond de Sustinere a Retelelor Regionale/Locale - prin care membrii Federatiei sunt sustinuti pentru a crea și dezvolta rețele de multiactori la nivel regional/județean in jurul unei tematici care sa raspunda unei nevoi locale.

FSID - Fond de Sustinere a Initiavelor Inovatoare - apelul de proiecte se va lansa in noiembrie 2006.

II/Formare – se urmărește crearea unui Centru de Resurse în formare pe lângă Federație. Există o axă transversală de formare - Drepturile copilului – Interculturalitate - Dimensiune europeană și patru axe tematice de care sunt responsabile 5 organizații: Handicap – Centrul de zi "Aurora" si Fundatia Un Copil O Speranta, Animație – Fundația Conexiuni, Integrarea tinerilor defavorizați – Serviciul APEL, Maltratate și Violența domestică – Fundația Internațională pentru Copil și Familie.

III/Extindere regională în Bulgaria și Moldova pentru a pune în practică programe de susținere a sectorului asociativ din cele două țări după modelul creat și folosit de Federație în România pentru proiectele inovatoare pentru copil și familie.

IV/Advocacy si lobby privind serviciilor sociale si in special serviciile pentru protectia copilului si familiei. In cadrul acestei componente s-a organizat la Bucuresti, Institutul Francez, pe 28 iunie 2006 seminarul Serviciile sociale - realitati si perspective.

V/Coordonarea programului prevede acțiuni de coordonare a celor 5

componente, desfășurate în Franța, în România, Bulgaria și Moldova.

CONTACTAȚI-NE :

Fundația Internațională pentru Copil și Familie

dr. psih. Corneliu Irimia, director executiv

Str. Occidentului 44, sector 1, București, cod 010982.

E-mail: odee@kappa.ro

Telefon: 021 310 89 06; 021 318 85 81

Fax: 021 311 23 05

- - -

Proiect finanțat de Ministerul Francez al Afacerilor Externe în cadrul Programului PROCOPIL – Componenta Fond de Susținere a Inițiativelor Departamentale. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reflectă punctul de vedere al finanțatorului.

Coordonare Jurnal Electronic de Consiliere:

dr. psih. Corneliu Irimia

Traducere din limba franceză: Gabriela Sard, Mădălina Bârlan